

6: *Scriptum est in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei*, ut notavit Hieronymus ad dictum locum Isaïæ. Tertius casus vocari potest specialis privilegii, sicut Paulus de se dicit: *Non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum*, ad Galat. 1; et fortasse hoc privilegium concessum est Moysi, Davidi, aut aliis eximiiis Prophetis, quamvis, juxta doctrinam Dionysii et Theologorum, probabilius sit omnes illas revelationes factas esse ministerio angelorum. Extra hos vero casus fit propositio per ministerium hominum, ut in præcedente assertionem probavi.

6. *Secunda pars assertionis, de immediatione virtutis declaratur.* — *Ratione ostenditur.* — Altera vero pars assertionis procedit de immediatione virtutis; et sensus est, quoties fides prædicatur, ut propositio fiat sufficiens, necessarium esse ut speciali modo Deus circa illam cooperetur, non tantum generaliter concurrendo per modum causæ primæ, quod per se clarum est, sed etiam specialiter adjuvando, et peculiari modo doctrinam confirmando, juxta illud Marci, ultimo: *Prædicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis.* Ratio autem est, quia doctrina fidei est valde supernaturalis, et magna ex parte repugnans humanæ concupiscentiæ, et ideo, ut credibilis fiat et amabilis, necesse est ut divina virtus interveniat, quæ et illam speciali modo persuadeat, et capacitati hominis accommodet. Potestque amplius in hunc modum declarari, nam hæc fides dupliciter potest proponi: primo per generalem prædicationem, quæ fit quando primum incipit introduci, sicut prædicata est per Christum, et per Apostolos, et tunc profecto necessarium fuit doctrinam confirmari signis propriis divinæ virtutis, ut sunt miracula, et quæ infra, sect. 3, commemorabimus, et ideo semper hunc ordinem Deus observavit, ut constat in promulgatione Evangelii, et in promulgatione veteris Testamenti, et fere in singulis Prophetis; ac denique de seipso dixit Christus: *Si non venissem, et locutus eis fuisset et si opera non fecissem in eis, quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent.* Alio modo contingit fidem jam sufficienter prædicatam et introductam, singulis prædicari et quasi applicari, et tunc non sunt necessaria exteriora signa divinæ virtutis; necessarium autem est ut divina virtus interius adjuvet et cooperetur, ut unusquisque sufficienter percipiat propositionem fidei, et de illa convenienter judicet; nam totum hoc est

opus valde supernaturale, quod sine peculiari auxilio gratiæ præstari non potest. Et hoc insinuatum est Actor. 16, cum de quadam fœmina dicitur: *Cui Deus aperuit cor, ut intenderet his quæ dicebantur a Paulo*, quasi hoc fuerit necessarium ut crederet; nam, ut idem Paulus dixit, 1 ad Corinth. 3: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus*; propter quod dixit D. Gregorius, homil. 40 in Evangel.: *Nisi divinus Spiritus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris*; quia licet necessarius sit, non sufficit sine spiritus cooperatione. His ergo modis propositio fidei est a Deo, vel immediatione suppositi, vel immediatione virtutis.

7. *Satisfit allatis in num. 1.* — *Ad locum Jeremiæ.* — *Aliud est interior revelatio, aliud auxilium.* — *Ad loca Joannis.* — *Ad cætera loca.* — Superest respondere ad motiva contrarii erroris. Et imprimis testimonium Jeremiæ nihil ad propositum facit, quia ut jam in libro 10 de Legibus, cap. 3, num. 8, exposuimus, ibi specialiter promittitur novum testamentum, et lex Evangelica hominibus tradenda, ut exposuit Paulus, ad Hebr. 8 et 10. Unde, quia hæc lex perfectissima et maxime spiritualis futura erat, ideo dicitur scribenda in cordibus et mentibus hominum; non quia non esset tradenda per exteriorem doctrinam, sed quia, mediante verbo Dei externo, erat cordibus imprimenda; insinuat etiam ibi abundantia divinæ doctrinæ futura in tempore legis gratiæ, et præcipue in initio, in ipsomet Messiæ adventu, ut late et bene explicat Franciscus Ribera, ad Hebr. 8. Denique promittitur eo loco peculiaris gratia, et interna Spiritus Sancti illuminatio, danda hominibus in hoc tempore legis gratiæ, ad credenda et intelligenda mysteria quæ illis prædicantur, juxta illud Joel. 2: *Effundam de spiritu meo super omnem carnem*; unde in hoc valde errant hæretici, nam confundunt internum spiritum et auxilium gratiæ necessarium ad credendum, cum interna revelatione. Cum tamen hæc duo valde diversa sint, nam auxilium internum gratiæ, in singulis necessarium est ut credant; singularis vero revelatio interna, quæ per aures corporis non ingreditur, non semper nec regulariter necessaria est, ut diximus. Et inde sumenda est responsio ad secundum testimonium, ex 1 Joan. 2; nam ibi *unctionem spiritus* vocat Joannes, internam inspirationem; nam per illam homo illuminatur et juvatur ad credendum; illa vero unctio supponit exteriorem doctrinam

regulariter loquendo, quod clare insinuavit ibidem Joannes, dicens: *Quod audistis ab initio, in vobis permaneat*, ubi recte Augustinus, tract. 3, notat superfluum fuisse Joannem monere, ut doctrinam datam retinerent, si sola interior illuminatio seu revelatio sufficeret, de quo etiam videri potest optime Gregorius, 5 Moral., cap. 18, alias 19. Et hinc patet responsio ad cætera testimonia; nam ratione interni auxilii gratiæ, dicitur Deus specialiter docere credentes, juxta illud Psal. 93: *Beatus quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum*; et ideo Augustinus sæpe auxilium gratiæ vocat interiorem doctrinam, quæ regulariter exteriorem supponit, et hoc modo exponit Gregorius supra locum Matth. 23: *Unus est magister vester.* Et sic etiam oves Christi dicuntur *vocem ejus audire*, et spiritualis dicitur *omnia judicare*, per regulas tamen et documenta fidei, et ad hunc modum intelligenda sunt alia, quæ afferri possent.

8. *Ad rationem in eodem num. 1.* — Ad rationem, dicitur imprimis eandem fere difficultatem esse in propositione fidei, etiamsi a Deo immediate fiat: nam qui illam recipit, non videt evidenter Deum esse qui loquitur, quando revelatio est obscura, prout ad fidem necessaria est, ut in superioribus diximus. Eadem ergo difficultas relinquatur, quomodo talis propositio possit sufficere ad certitudinem infallibilem fidei. Responsio ergo generalis est, sufficere evidentiam credibilitatis, quæ tam in propositione externa, quam in mere interna inveniri potest. Qualis autem hæc sit, et quomodo sufficiat, paulatim explicandum est.

SECTIO II.

Qualis esse debeat propositio objecti fidei, ut ad credendum fide Christiana sufficiat.

1. *Vana infidelium reprehensio.* — *Aliorum hæreticorum extremus error.* — Solent infideles, ut ait Basilius in Psalm. 115, reprehendere Christianos, eo quod sine ratione, vel, ut ipsi putant, contra rationem credant; qua de causa dixit Paulus, 1 ad Corinth. 1: *Verbum crucis pereuntibus videri stultitiam*, et similiter ait *Christum crucifixum Judæis esse scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Prophirius etiam, et Julianus Apostata, ut refert divus Hieronymus, Matth. 9, irridebant stultitiam eorum qui Christi doctrinam et vocationem

sequuntur. Unde alii hæretici, ad vitandam hanc reprehensionem, in aliud extremum inciderunt, dicentes nil esse credendum, nisi quod ratione ostenditur, ut videri potest apud Augustinum, lib. de Utilitate credendi; et Bernardum, epistol. 109. Vera autem et Catholica doctrina mediam viam tenet; nam et levitatem animi et duritiem cordis reprehendit in credendo; docetque, quamvis non semper possimus rationem reddere propriam earum rerum quas credimus, posse nihilominus sufficientem rationem reddere cur credamus; sic enim dixit Petrus, 1 can., cap. 3, *paratos nos esse debere ad reddendam rationem ejus, quæ in nobis est spei seu fidei.* Hanc ergo rationem in præsentem inquirimus, nam ex hoc pendet ut sciamus quomodo possit talis esse propositio fidei, ut sit rationi consentaneum illam recipere.

2. *Ratio dubitandi in hac questione.* — *Confirmatur primo.* — *Secundo.* — Ratio autem dubitandi esse potest, quia vel hæc propositio ostendit sufficienter rem credendam in se; et hoc dici non potest, quia per fidei doctrinam non ostenduntur veritates credendæ in seipsis ut est notum; vel ostendit res credendas saltem sub ratione credibilis, et hoc etiam non videtur dici posse; quia vel illa ostensio est tantum probabilis, vel est evidens; prior est insufficientis, posterior autem videtur impossibilis; ergo nulla est quæ sufficiat: minor quoad priorem partem probatur, quia si propositio fidei sit tantum probabilis, relinquet formidinem et dubitationem aliquam, saltem de certitudine veritatis propositæ; ergo non potest sufficiens esse ad credendum fide Christiana, quæ debet esse ita certa, ut omnem formidinem et dubitationem excludat. Altera vero pars minoris probatur, quia mysteria fidei adeo superant rationem, ut interdum videatur necessarium prima principia, et alia quæ videntur evidentiæ, negare, ut illa credantur; quomodo ergo fieri potest ut talia mysteria fiant evidenter credibilia? Et confirmatur primo, nam videtur involvi repugnantia, cum res credenti dicitur evidenter credibilis, nam res denominatur credibilis ab ipsa fide per quam credi potest, sicut visibile dicitur per denominationem a visu, et intelligibile per denominationem ab intellectu; sed non potest res denominari evidenter credibilis ab ipsa fide, cum fides non sit evidens; ergo repugnat rem esse evidenter credibilem. Confirmatur secundo, quia non potest evidenter ostendi mysteria fidei quæ credenda propo-

nuntur, esse possible, vel non esse impossible; ergo non possunt fieri evidenter credibilia: antecedens patet, quia si evidenter ostenderetur illa mysteria esse possible, facile ostenderetur etiam esse vera, illa præcipue quæ ad naturam Dei spectant. Constat autem fidem non esse de evidentibus, id est, de his quæ evidenter vera demonstrantur; quod maxime verum est de mysteriis quæ sola fide cognoscuntur, ut sunt supernaturalia. Prima vero consequentia probatur, quia ut aliquid sit credibile, debet esse possibile; unde quod est evidenter impossibile, est etiam evidenter incredibile; ergo, et e converso, ut res ostendatur evidenter credibilis oportet ut etiam ostendatur possible; ergo cum hoc secundum fieri non possit, nec primum est ad propositionem fidei postulandum.

3. *Assertio prima.* — *Ejus ratio ex Eccles. 19.* — *Declaratur primo.* — *Declaratur secundo.* — *Declaratur tertio.* — *Objectioni occurritur.*

— In hoc puncto, imprimis statuendum est, ad sufficientem objecti fidei propositionem, non satis esse objectum utcumque proponi tanquam dictum, seu revelatum a Deo, sed necessarium saltem esse cum talibus circumstantiis proponi, ut prudenter appareat credibile, eo modo quo proponitur. Hæc assertio indubitata est apud omnes, et ratio est, quia *qui cito credit, levis est corde*, Ecclesiast. 19; dicitur autem cito et leviter credere, qui imprudenter credit; ergo qui sic credit, non potest credere fide divina; ergo necessaria est talis propositio objecti credendi per hanc fidem, ut prudenter credi possit. Prima consequentia, nam reliqua omnia sunt clara, probatur, quia quæ a Deo sunt, ordinata sunt: fides autem Christiana speciali modo fit a Deo, et ex ejus auxilio; ergo non fit imprudenter neque inordinate. Et declaratur in hunc modum; nam voluntas credendi, quæ ad fidem supernaturalem sufficit, est etiam supernaturalis, et ex speciali Dei auxilio; ergo per se est voluntas studiosa et honesta; ergo supponit prudens iudicium circa objectum suum. Nam prudentia est, quæ virtutes voluntatis ad operandum movet. Declaratur secundo, quia ex opposito modo credendi nascuntur hæreses et schismata, quia qui imprudenter credit, facile decipitur; credulitas autem fidei talis esse debet, ut sit immunis ab omni falsitate; ergo non potest induci nisi per prudens iudicium. Tandem id patet ex conditionibus hujus fidei, nam debet excludere omnem formidinem et mutabilitatem; nam qui

semel credit prout debet, nunquam potest licite et prudenter recedere a tali fide; quotiescumque autem homo imprudenter aliquid credit, si id postea advertat, potest prudenter recedere a tali fide, vel saltem de illius veritate dubitare; repugnat ergo fidei Christianæ imprudens credulitas; ergo requirit talem objecti propositionem, quæ sufficiat ad prudenter iudicandum illud esse credibile. Neque in hac assertionem invenio difficultatem alicujus momenti; nam quod quidam objiciunt, quia homo est liberi arbitrii, ergo potest pro sua libertate credere, prout voluerit, objectum quomodocumque propositum, hoc, inquam, nullius momenti est; primo, quia licet homo voluntarie præbeat assensum, nihilominus non potest assentire propositioni in qua ratio veritatis non appareat, quia non potest voluntas movere extra objectum suum; simili ergo modo, licet homo possit leviter credere objectum fidei insufficienter propositum, solum credet imperfecta et humana fide, quia ex vi talis propositionis non apparet in objecto aut veritas aut credibilitas infallibilis; necessaria est ergo prudens propositio.

4. *Assertio secunda.* — *Probatur ratione.* — Dico secundo: ut propositio objecti fidei sit sufficiens, necessarium est ut id quod proponitur fiat evidenter credibile, tanquam dictum a Deo, ac subinde ut certum et infallibile. Hanc assertionem insinuavit satis D. Thomas 2. 2, quæst. 1, artic. 4, ad 2, cum de fidelibus dicit: *Non crederent, nisi viderent esse credibile*. Ubi notanda est distinctio et variatio illorum verborum *credere* et *videre*, nam prius dicit obscuritatem; unde posterius, ut condistinctum ab illo, dicit claritatem et evidentiam; neque illa duo repugnant, quia versantur circa diversa, nam creditur aliquid sub ratione veri, videtur autem sub ratione credibilis. Et ita intellexerunt D. Thomam Cajetanum et alii Theologi, qui communiter sequuntur hanc sententiam; ideoque in id maxime incumbunt, sicuti sectione sequenti videbimus, ut ostendant nostræ fidei mysteria esse evidenter credibilia; quia nimirum non minorem credibilitatem ad illam sufficere iudicarunt. Est denique consentanea Patribus, quos ipsa sequenti sectione allegabimus; probatur autem ratione, quia ante fidem necessarium est velle credere, et ante hanc voluntatem necessarium est iudicium, quo voluntas inducatur ad volendum credere, quod non est aliud nisi iudicium de credibilitate objecti; ergo vel illud iudicium est certum vel in-

certum: si est certum, est etiam evidens; si autem est incertum, non est sufficiens ad credendum fide Christiana. Ergo necesse est ut tale iudicium sit evidens. Prima pars minoris seu prima conditionalis probatur, quia certitudo propria, et objectiva ac prudens non datur sine evidentia, nisi in assensu fidei Christianæ, ut constat ex dictis in superioribus de objecto formali fidei. Illud autem iudicium de quo tractamus, nondum est fidei Christianæ, quia supponitur ad hanc fidem, et est via ad illam; ergo non potest esse certus et obscurus; ergo si est certus, est evidens. Altera vero pars minoris probatur et patet, quia iudicium incertum de credibilitate objecti non potest esse sufficiens ad fidem certam, qualis esse debet Christiana.

5. *Evasio superioris rationis.* — *Obstruitur primo.* — *Obstruitur secundo.* — *Confirmatur primo.* — *Confirmatur secundo.* — Responderi vero potest iudicium necessarium ad concipiendam voluntatem credendi, debere esse practice certum, quia esse debet iudicium prudens, scilicet: *Hoc secundum rectam rationem est credendum*. Ad hanc autem certitudinem practicam sufficere potest iudicium probabile de credibilitate objecti, nam ex probabilitate speculativa sæpe inferitur certitudo practica, et ita in fide humana sæpe prudenter creditur, quod probabiliter tantum apparet credibile: et in aliis actionibus studiosis, sæpe ducimur iudiciis probabilibus applicando illa cum certitudine practica; ergo simili modo in præsentis satis erit probabile iudicium: *Hoc esse credibile*, ut inde cum certitudine practica inferamus *hoc esse credendum*. Respondetur imprimis, etiam in fide humana et aliis actibus moralibus, licet verum sit sufficere iudicium probabile de honestate objecti, quod est quasi directum, si tamen fiat reflexio supra ipsam probabilitatem, semper dari evidentiam probabilitatis, licet non detur evidentia rei, et ideo cum proportionem necessariam esse in præsentis evidentiam credibilitatis. Verumtamen, quia illud fortasse non est infallibile, addo ulterius esse rationem longe diversam in fide Christiana et humana; nam iudicium prudens, fundatum in sola probabilitate speculativa, licet sit certum practice, est tamen mutabile, quia principia probabilis in quibus fundabatur possunt facile mutari, atque ita etiam potest humana fides mutari, si probabiliores conjecturæ in contrarium concipiuntur. At vero Christiana fides ita est certa, ut semel concepta mutari

non possit, juxta testimonium Pauli sæpe citatum, ad Galat. 1: *Si angelus de caelo, etc.*; ideo talem certitudinem practicam requirit in iudicio credendorum, ut fundetur in evidentia credibilitatis, et non in sola probabilitate, quæ facile potest deficere; alioqui posset illa probabilitas deficere advenientibus aliis conjecturis, et sic posset homo prudenter dubitare, vel etiam deficere a fide semel sufficienter proposita et prudenter concepta, quod est absurdissimum. Inde enim sequeretur posse hominem perdere fidem sine peccato, et consequenter posse perdere fidem et conservare gratiam; vel certe sequitur posse retinere habituales fides, discedendo ab his quæ prius crediderat fide infusa, vel ab aliquo illorum, quæ omnia absurda et impossibilia sunt. Et confirmatur, quia certitudo fidei non est tantum practica, sed speculativa, id est de veritate rei in se; ergo requirit etiam certitudinem speculativam de credibilitate sui objecti, nam impossibile videtur hominem determinari ad credendum aliquid firmiter et certo, si cum formidine tantum, et non certo iudicet illud esse credibile. Denique hæc ratione propositio fidei, ex divina providentia fieri non solet sine magnis argumentis, et signis divinæ auctoritatis. Ideo enim quando prædicatores mittit, dat eis potestatem faciendi signa, et mirabilia, ut patet Exod. 4, Luc. 19 et 10, et notat D. Thomas in illud ad Roman. 10: *Quomodo credent sine prædicante, et quomodo prædicabunt*, utique sufficienter, et ita ut obligent alios ad credendum, *nisi mittantur*, utique cum divina virtute, vel adjutorio quo possint res facere sufficienter credibiles, juxta dicta in sectione præcedente.

6. *Assertio tertia.* — *Sequitur ex præcedenti.* — Ex quibus infero, et dico tertio, ut objectum fidei sufficienter proponatur, non solum objectum debere fieri evidenter credibile, sed etiam evidenter credibilis quocumque alio objecto, seu doctrina sibi contraria, vel repugnante. Hæc assertio sequitur, ut dixi, ex præcedenti; nam fieri potest in humana fide et cognitione, ut duæ propositiones contradictoriæ sint probabiles, etiam evidenter quoad probabilitatem. Nam hoc non involvit repugnantiam, quia multa falsa sunt probabiliora veris, et quia ex vi illius probabilitatis solum datur iudicium formidolosum et incertum de veritate, seu de re ipsa; at vero in præsentis repugnat aliquid esse evidenter credibile fide Christiana, et simul contrarium

etiam esse credibile, non solum evidenter, verum nec etiam prudenter; quia iudicium, quod fieri debet ex tali credibilitate, debet esse certum et sine formidine; ergo impossibile est ut contraria doctrina sit evidenter vel prudenter credibilis. Alias talis credibilitas necessario pareret formidinem; imo etiam licitum esset homini, inter illa credibilia, eligere quod mallet, si utrumque esset evidenter credibile, non solum absolute spectatum, sed etiam comparative; hoc autem repugnat et certitudini et obligationi fidei Christianæ; nam si sufficienter proponatur, tenemur illam credere cum certitudine, ac præferendo etiam illam omni doctrinæ contrariæ; ergo necesse est ad hanc sufficientem propositionem, ut tale objectum fiat evidenter credibile, non solum absolute, sed etiam comparative.

7. *Assertio quarta.* — *Notatio pro ea probanda.* — *Probat jam ex D. Thoma.* — *Et ratione.* — Ex quibus ultimo concludo non solum debere objectum fidei esse evidenter credibile, verum etiam requiri evidentiam, quod secundum rationem naturalem tale objectum sit credendum, et talis fides sit præferenda cuiusque opinioni contrariæ. Ad hujus assertionis probationem, advertendum est hæc duo esse diversa, scilicet, aliquid esse credibile, vel etiam esse credendum secundum rectam rationem; differunt enim tanquam potentia et actus seu obligatio ad actum; non enim semper tenemur credere quicquid credibile est, ut in humanis constat; nihilominus tamen in divina fide dicimus, quoties objectum proponitur sufficienter ut credibile tali fide, consequenter etiam esse credendum, secundum rectam rationem; propter quod dixit D. Thomas, in quæst. 2 hujus materiæ, quod licet præceptum fidei simpliciter sit supernaturale, quia est de actu supernaturali, nihilominus, facta sufficienter propositione objecti fidei, ipsam rationem naturalem ostendere, talia credibilia esse credenda; et consequenter inferius, quæst. 10, dicit infidelitatem positivam, licet proxime et immediate sit contra præceptum divinum supernaturale, remote et quasi radicaliter esse etiam contra rationem naturalem, dictantem credendum esse quod Deus dicit, et credendum esse dici a Deo, id quod nomine et virtute ejus sufficienter proponitur. Et ratione amplius declaratur, quia ipsa ratio naturalis dicit, propositis pluribus sectis seu viis ad felicitatem æternam consequendam, et ad colendum Deum debito modo,

illam esse sequendam, quæ evidenter credibilior apparet; sed quando doctrina fidei sufficienter proponitur, ostenditur evidenter credibilior quacumque secta illi contraria; ergo ipsa ratio naturalis dicit illam esse credendam. Consequentia est clara, et minor in prioribus conclusionibus probata est; major autem ex terminis videtur evidens, quia illud est credendum quod majorem veritatis speciem præ se fert, et præsertim in negotio salutis, in quo omne morale periculum vitandum est.

8. *Ad rationem dubitandi in num. 2.* — *Ad primam confirmationem.* — *Objectum aliquod dupliciter dici potest credibile.* — Ratio ergo dubitandi in principio posita facile ex dictis solvitur; quantumvis enim res sit supernaturalis, potest fieri evidenter credibilis per signa et alia media sensibus objecta, adjuvante lumine et discursu naturali, quia credibilitas provenit ex medio extrinseco, quod naturaliter potest evidenter cognosci. Et potest etiam cadere in mysterium supernaturale, et illud denominare credibile, ut explicando rem ipsam in sequentibus manifeste constabit. Unde prima confirmatio, fundata in denominatione *credibilis*, in æquivoco laborat, ut facile intelligi potest iisdem exemplis quæ in illa afferuntur. Intelligibile enim et sensibile duobus modis accipi possunt, ut ex Metaphysica constat, disputat. 44, sect. 11, a num. 64, et libr. 2 de Ang., cap. 2, num. 24, scilicet formaliter et fundamentaliter; et priori modo verum est illas denominationes sumi a potentia intellectus vel sensus, quatenus potest intelligere vel sentire tale objectum, quod inde passive denominatur intelligibile vel sensibile; posteriori autem modo, scilicet fundamentaliter, non est illa denominatio a potentia, nam potius ad potentiam ipsam supponitur, et sumitur ab aliqua intrinseca proprietate rei, quæ est veritas in objecto intelligibili, et virtus immutandi sensum in sensibili. Quæ distinctio (licet in lib. 2 de Grat., cap. 11, num. 25, pro re subjecta non placuerit) dari etiam solet de objecto possibili, et dedimus disput. 30 Metaph., sect. 17, num. 10. Ita ergo in præsentibus dupliciter potest objectum denominari credibile, scilicet formaliter et quodammodo fundamentaliter, seu dispositive; et priori modo concedimus denominationem sumi ab ipsa virtute fidei; posteriori autem modo negamus inde sumi, sed a testimoniis, et aliis conjecturis, quæ concurrunt ad sufficientem applicationem fidei. Est tamen hic

nonnulla differentia: nam utraque denominatio credibilis est extrinseca; parum autem refert, quia formæ extrinsecæ denominantes distinctæ sunt, et una ad aliam comparatur, sicut dispositio ad formam, quia testimonia illa per quæ objectum propositum fit evidenter credibile, præparant viam ad fidem introducendam, quæ, considerata in habitu, seu in potentia, denominat rem formaliter credibilem; sumpta vero in actu denominat creditam.

9. *Ad secundam confirmationem quomodo responderi possit secundum alios.* — *Vera responsio.* — In secunda confirmatione, fit argumentum ab evidenter credibili ad evidenter possibile, seu non impossibile, ubi posset tractari opinio quorundam Theologorum, qui dixerunt mysteria fidei posse demonstrari non esse impossibilia, ad quam videtur ex parte accedere Cajetanus, 1 part., quæst. 1, art. 8, quatenus dicit posse Theologum evidenter solvere argumenta quæ ab infidelibus fiunt contra mysteria probando esse impossibilia; idque non tantum negative, sed etiam positive, ut ipse loquitur, utique demonstrando in talibus argumentis esse deceptionem; et potest etiam citari Richar. de S. Victore, lib. 1 de Trinitate, cap. 4, quatenus dicit non deesse rationes necessarias ad persuadenda mysteria fidei; verius tamen est non posse Theologum demonstrare esse possiblea principalia mysteria supernaturalia fidei, ut de Trinitate, Incarnatione et Eucharistia suis locis ostenditur, libr. 1 de Trinit., cap. 11; de Incarnat., disput. 3, sect. 1; de Sacram., disput. 46, sect. 7. Et longe certius est hoc non esse necessarium ad sufficientem propositionem objecti fidei, alioqui pauci possent credere, et multo pauciores obligari ad credendum; nec Cajetanus citato loco contrarium sentit, quod etiam posteriores alii notarunt¹, nec de omnibus rationibus, quæ fiunt contra fidem, dicit posse evidenter positive solvi, sed de aliquibus, quod incertum est; et si contingat, est per accidens, quatenus talia argumenta assumunt aliquid contra rationem naturalem; per se autem loquendo satis est solvere hujusmodi rationes negative, id est, negando aliquid quod probari non potest, et evidenter ostendendo non probari, etiamsi non demonstratur esse falsum, ut quod una essentia non possit esse in tribus personis, vel

¹ In his est Cumel., 1 p., q. 1, a. 8, in sua q. 3, dub. 2.

aliquid simile. Richardus autem exponendus est de rationibus necessariis non ad ostendam veritatem, sed vel credibilitatem, vel consonantiam aliquam cum veritate, de quo videri potest Scotus, in 3, distinct. 24. Ad confirmationem ergo negatur illatio; quia loquendo in communi, latius patet credibile quam possibile; nam aliquid impossibile potest fieri credibile, quia credibilitas sumitur ex medio extrinseco et testimonio quod potest cadere in rem impossibilem; et ideo, ex negatione evidenter possibilis, non sequitur negatio evidenter credibilis; et quamvis in nostra fide nihil sit credibile, quod non sit possibile, hoc tamen solum est certum, non autem evidens; et ideo ex evidentia credibilitatis non sequitur possibilitatis evidentia.

SECTIO III.

Utrum mysteria fidei Christianæ sint evidenter credibilia.

1. *Assertio de qua dubitare non licet.* — *Probat auctoritate Scholasticorum.* — *Et antiquorum Patrum.* — *Consonat Scriptura.* — In præcedenti sectione, solum declaratum est quid requiratur ad sufficientem propositionem fidei; nunc ostendendum est quomodo illud totum perfectissime inveniatur in catholica fide; et quoniam dixi evidentem credibilitatem esse necessariam, non tantum absolute, sed etiam comparate, ideo hic priorem partem ostendam, et in sequentibus posteriorem. Dico ergo mysteria fidei Christianæ esse evidenter credibilia: est assertio certa, de qua nullus Catholicus potest dubitare; tradit illam D. Thomas 2. 2, quæst. 1, artic. 4 ad 2, ubi Cajetanus et omnes; idem D. Thomas, 3 part., quæst. 42, 43 et 44, agens de doctrina et miraculis Christi, et 1 Contra gent., cap. 6; reliqui Scholastici, in Prolog. Sententiar., ubi bene Scotus, quæst. 2; et ex modernis late illam ostendit Medina, libr. 2 de Recta in Deum fide, et latius Bosius, in duobus tomis de Signis Ecclesiæ; Valentia, tom. 3, disput. 1, quæst. 1, punct. 4. Et ex antiquis in hac veritate demonstranda laboravit Tertullianus, in Apol.; Justin. Martyr, in Apolog. pro Christianis; Euseb. Cæsar., fere toto opere de Præpar. Evang., et nomine Augustini, lib. de Fide rerum invisib., præsertim cap. 7; et certius idem Augustinus, lib. contra Epistolam Fundamenti, cap. 4, ubi habet illa verba